

Viktória Kovács

“KAKO SI ME FAVORIZIRAO U ŽIVOTU, TAKO ME PODUPIRI U SMRTI”. TESTAMENT ZAGREBAČKOG BISKUPA LUKE IZ SEGEDINA IZ 1510. GODINE

Viktória Kovács
Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
Budapest

UDK 272-722.52(497.521.2Zagreb)“1510”(093.4)
347.67(497.521.2Zagreb)“1510”
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 14.9.2022.
Prihvaćeno: 28.6.2023.
DOI: 10.21857/yq32oh86e9

Studija analizira i donosi cjeloviti tekst oporuke zagrebačkog biskupa Luke iz Segedina (1500. – 1510.), budući da je u historiografiji do sad bilo poznato svega nekoliko njegovih provizija. Biskupova oporuka, datirana 12. ožujka 1510., sačuvana je u svojoj onodobnoj originalnoj kopiji u arhivu obitelji Batthyány u Körmendu, koja je svoj put našla do Mađarskog državnog arhiva 2021. godine. Studija donosi pregled prijašnje literature, donosi nove podatke o biskupovoj obitelji na temelju dodatnih dokumenata iz arhiva obitelji Batthyány te raščlanjuje glavne dijelove oporuke i ukazuje na potencijal dokumenta s aspekta povijesti i povijesti umjetnosti.

Ključne riječi: Luka iz Segedina, zagrebački biskup, Baltazar Batthyány, arhivi obitelji Batthyány u Körmendu, riznica zagrebačke katedrale, oporučni legati

U kasno ljeto 2021. Mađarski državni arhiv (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára) primio je zbirku od 520 srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih dokumenata/isprava iz nekadašnjih arhiva obitelji Batthyány u Körmendu, koja je pobjegla u Austriju 1945. i koje je nedavno kupila Republika Mađarska.¹ Ta posebna akvizicija javno je bila predstavljena na konferenciji za novinare 2. kolovoza 2021. u

¹ György Rác, A Batthyány család 1945-ben Bécsbe vitt oklevelei az Országos Levéltárban, *Turul*, god. 94, br. 3, Budapest 2021., str. 144.

Mađarskom državnom arhivu na trgu Bécsi Kapu, gdje je Odjel za privatne arhive i kolekcije predstavio neke od dokumenata kako bi se predstavila raznolikost zbirke. To je predstavljanje uključivalo i potvrdu grada Budima od 23. lipnja 1511., koja se čuvala u zbirci Acta Antiqua unutar arhiva Batthyány.² Ta je isprava potvrđivala da je Baltazar Batthyány platio Erhardu Mülneru (*Erhardus Mulner*), budimskom građaninu i njegovoj ženi Sofiji, sestri zagrebačkog biskupa Luke iz Segedina³ 1,000 zlatnih florena koje je biskup ostavio njihovoj kćeri Katarini u svojoj oporuci, kako bi isplatio kamenu kuću u ulici Mindszent, pored crkve sv. Jurja u Budimu (*in sortem redemptionis*). Nakon naknadnog istraživanja, pokazalo se da postoji još osam dodatnih dokumenata koji se tiču biskupove kuće na Budimu, koji su ostali sačuvani u Acta Antiqua,⁴ te je dio koji nije imao numeraciju sadržavao oporuku zagrebačkog biskupa Luke iz Segedina, od 12. ožujka 1510.⁵ Oporuka je neautenticirana, onodobna, kopija biskupove posljednje volje, a činjenica da je preživjela upravo u arhivu Batthyány je povezana s njezinim izvršiteljem, Baltazarom Batthyányjem.⁶

Na temelju regesta koja je sastvio Elemér Mályusz, neki elementi iz oporuke bili su i ranije poznati, budući da su se odnosili na grad Budim. Stoga je bilo poznato da je biskupov legat ostavio trećinu kuće u Budimu, zajedno s 1,000 forinti koje su bile namijenjene da se koriste za otkup kuće, njegovoj nećakinji Katarini, zajedno sa 100 forinti za *beginis ante clastrum sancti Iohannis Bude*. Kao izvor za ovaj podatak, Mályusz je citirao nepoznati srednjovjekovni dokument iz arhiva Batthyány u Körmendu.⁷ Mályuszove je sažetke kasnije koristio András Végh za rekonstrukciju srednjovjekovne topografije Budima.⁸

Koliko mi je poznato, Samu Borovszky prvi je spomenuo Lukinu oporuku u tekstu o biskupovom navodnom podrijetlu, objavljenom 1900. u časopisu *Századok*.⁹ "Lukács," piše Borovszky, "koji je morao biti bogati čovjek, ostavio je u svojoj oporuci 16,000 zlatnika za fortifikaciju Zagrebačke katedrale kamenim zidovima."¹⁰ U svijetlu biskupove oporuke gdje je Luka ostavio "samo" 4,000 florena za radove na crkvi u Zagrebu (*ad labores ecclesie mee Zagrabiensis*),¹¹ očigledno je da Borovszki

² Nova signatura: HU-MNL-OL-DL 108540 (Acta antiqua 5-5-97 i.) (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár).

³ HU-MNL-OL-DL 46636.

⁴ HU-MNL-OL-DL 108532-108540. (Acta antiqua 5-5-97 a-i.). Samo su sadržaji dvije od njih poznati otprije, iz registara. Usp. András Végh, *Buda város középkori helyrajza*, sv. 2, Budapest 2008., str. 142 (br. 504), str. 151 (br. 540).

⁵ HU-MNL-OL-DL 108543. Vidi Prilog 2.

⁶ Pál Engel, *Középkori magyar genealógia*, Budapest 2004., sub voce: Battyáni (Batthyány).

⁷ 2. ožujka 1510.: Budapesti Történeti Múzeum, Vármúzeum, Diplomatikai Oklevél-, Oklevélfénykép- és Pecsétmásolati Gyűjtemény, Mályusz-féle kisalakú regesztagyűjtemény, br. 1360.

⁸ Végh, *Buda város*, str. 149 (br. 527).

⁹ Samu Borovszky, *Szegedi Baratin Lukács zágrábi püspök, 1500-1510.*, *Századok*, sv. 34, Budapest 1900., str. 831-834.

¹⁰ Isto, str. 833.

¹¹ Za novčani iznos oporučno ostavljen, vidi Prilog 1.

nije uzeo taj podatak od 16,000 forinti iz oporuke iz arhiva Batthyány, već iz pisma Andrije Csézija, ostrogonskog provosta (ranije, između 1506. i 1521., čazmanskog),¹² napisanog 26. siječnja 1540. Zagrebačkom kaptolu. Csézijev dokument oko nasljedstva zagrebačkih biskupa Osvalda Thuza i Luke iz Segedina je uključen u treći svezak *Monumenta historica [...] civitatis Zagrabiae*, objavljen 1896.,¹³ zajedno s registrom koji je sastavio Luka iz Segedina kako bi dokazao upotrebu 10,000 forinti koje je biskup Osvlad ostavio za izgradnju zagrebačke katedrale.¹⁴

Tekst pisma Andrije Csézija ponovno je objavljen 1929. u 12. svesku serije,¹⁵ detaljan opis sadržaja objavio je 2008. Zoltán Czövek u svojoj doktorskoj disertaciji.¹⁶ U pismu provosta Andrije, on spominje nekoliko puta 16,000 forinti Luke iz Segedina, koje je biskup poslao iz Čazme u Zagreb godinama prije svoje smrti, 1506., za kustodiju Alberta Kazsuija, zagrebačkog provosta. Prema Andriji Cséziju, iznos je bio rezultat davanja u zalog biskupove osobne imovine (*omnia bona eius hereditaria*), koje je u doba kad je dokument nastao bilo u rukama Petra Erdődija. Prema Cséziju, Luka je naredio da "ukoliko mora napustiti Slavoniju tijekom svog života zbog Osmanlija, njegov će novac biti siguran s njim i provost će ga vratiti u tom slučaju, ako umre pak kao zagrebački biskup, novac će biti korišten za građevinske radove na crkvi."¹⁷ Nakon Lukine smrti 22. rujna 1510.¹⁸ novac je ostao s provostom Albertom, dok nije Toma Bakač, koji je upravljao biskupijom od 1510. do 1515.,¹⁹ navodno uzeo novac silom. Prema Csézijevu pismu, tih 16,000 forinti nisu spomenute u oporuci, nego su, što ostrogonski provost zna, bili iznos koji su držali glavni izvršitelji oporuke, Baltazar Batthyány stariji i Bernard Turóci.²⁰

***

Gábor Mikó u svome radu o autentičnosti oporuke biskupa Andrije Scolarija iz Várada nedavno je izlistao popis oporuka visokih crkvenih dužnosnika iz kasnosrednjovjekovnog Ugarskog Kraljevstva. Prema toj studiji, znanstvenicima

¹² Norbert C. Tóth, *Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája 1100–1543*, Budapest 2019., str. 27.

¹³ *Monumenta historica lib. reg. civitatis Zagrabiae metropolis regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae. Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba*, prir. Ivan Krstitelj Tkalčić, sv. 1-14, Zagreb 1889.–1932., (dalje: MHCZ), sv. 3, str. 7–9.

¹⁴ *Registrum per nos Lucam episcopum factum super decem millibus flor. per condam dominum Oswaldum episcopum ad laborem ecclesie zagrabiensis legatis* (MHCZ, str. 6–7).

¹⁵ MHCZ 12, str. 195–197.

¹⁶ Zoltán Czövek, *Számadás, leltár, végrendelet. Tanulmányok középkor végi forrásokból*, doktorska disertacija, Debrecen, 2008.

¹⁷ *Quod si ei viventi rabie Thurcica alio e Sclauonia migrandum foret, pecunie ille salve sibi essent, et per prepositum redderentur; si vero fatis penes ecclesiam concederet, ad fabricam ecclesie verterentur* (MHCZ 12, str. 196).

¹⁸ Norbert C. Tóth, Richárd Horváth et al., *Magyarország világi archontológiája, 1458–1526, sv. I. Főpapak és bárók*, Budapest 2017., str. 56.

¹⁹ Na ist. mj.

²⁰ *Testamentum vero Luce in quo de XVI^m. nulla sit mencio, remanserat in manibus primorum eius exequutorum, egreriorum videlicet Balthasaris Batthyany senioris et Bernhardy de Thwrowcz* (MHCZ 12, str. 196).

su poznate dvije oporuke ostrogonskih nadbiskupa, Jurja Pálócija (1439.) i Tome Bakača (1517., 1521.), kaločkog nadbiskupa Ivana Gerébija (1502.), váradskih biskupa Andrije Scolarija (1426.) i Valentina Farkasa (1495.), transilvanijskog biskupa Franje Várdajja (1524.),²¹ i dva zagrebačka biskupa, Ivana Albena (1433.)²² i Osvalda Thuza (1499.).²³

Treći među zagrebačkim biskupima je Luka,²⁴ odrastao u Segedinu, koji je imao impresivnu karijeru i na svjetovnoj i na crkvenoj razini. Prvo je bio dio kancelarije, potom je radio unutar financijske administracije pod Urbanom Nagylucseijem.²⁵ Bio je rizničar između 1492. i 1494.,²⁶ nakog čega je između 1501. i 1502., djelovao na čelu suda posebne prisutnosti.²⁷ Služio je kao biskup Bosne (1490.–1492.),²⁸ Čanada (1492.–1500.),²⁹ i naposljetku, Zagreba, od 15. travnja 1500. do svoje smrti u rujnu 1510.³⁰ Njegovo točno podrijetlo je nepoznato. Samu Borovszky je pretpostavio da je Luka bio pripadnik segedinske građanske obitelji Baratin, koja je posjedovala vinograd u Kamoncu,³¹ te ga je izjednačio s Lukom, arhiđakonom Sebesa Čanadskog kaptola, koji se spominje u pisanim izvorima od 1483. do 1487.³² Borovszky je također dodao Luku kao brata Ivana, u genealogiji segedinskih Baratina, koji su se spomenuli u registru bratovštine Svetog Duha u Rimu 6. svibnja 1494. (*Gregorius Baratin de Segadino laicus Baciensis diocesis et Elena uxor sua ac Johannes filius suus et filia Katherina intrarunt die 6. Maii 1494*).³³ Prema njegovoj pretpostavci, otac mu

²¹ Gábor Mikó, Andrea Scolari váradi püspök végrendelete és annak hitelesítése: Adatok a hiteleshelyi és közjegyzői intézmények együttműködéséhez, u: *Nagyvárad és Bihar a Zsigmond-korban. Tanulmányok Biharország történetéről* 8., ur. Attila Zsoldos, Nagyvárad 2020., str. 201–203. Vidi tamo relevantnu literaturu.

²² *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, sv. 1–11, prir. Georgius Fejér, Buda 1829.–1844., sv. X/7, str. 436–439.

²³ MHCZ 2, str. 516–523. Usp. i nedavni članak o oporuci: Zoltán Czövek, Szentlászlói Osvát zágrábi püspök családi és politikai kapcsolatai 1499. évi végrendeletének tükrében, *Fons*, sv. 20, 2013., str. 455–499; Isti, Szentlászlói Osvát zágrábi püspök 1499. évi végrendeletének végrehajtása, *Fons*, sv. 22, 2015., str. 53–70.

²⁴ 29. svibnja 1501.: *in civitate Zegeadiensis et nati et aliti sumus* (HU-MNL-OL-DF 210931). Objava u: János Reizner, *Szeged története*, sv. I–IV, Szeged 1899.–1900., sv. IV. str. 90–92.

²⁵ András Kubinyi, A kincstári személyzet a 15. század második felében, u: *Tanulmányok Budapest Múltjából*, knj. 12, Budapest 1957., str. 31.

²⁶ C. Tóth, Horváth et al., *Késő középkori archontológia*, str. 131; Ferenc Soós, *Magyarország kincstartói 1340–1540*, Budapest 1999., str. 49–50.

²⁷ Isto, str. 75.

²⁸ Isto, str. 32.

²⁹ Isto, str. 33.

³⁰ Isto, str. 56.

³¹ Kao zagrebački biskup, Luka je osnovao kapelicu pored župne crkve sv. Dimitrija u Segedinu u čast Djevice Marije (*Annunciatio*) i donirao je vinograd u Sremskoj Kamenici, između ostalog, za njezino uzdržavanje. Reizner, *Szeged IV*, str. 90–92. Osnutak spominje i: Lajos Pásztor. Usp. Lajos Pásztor, *A magyarság vallásos élete a Jagellók korában*, Budapest 2000., str. 141.

³² Borovszky, *Szegedi Baratin Lukács*, str. 831–832.

³³ *Vatikáni magyar okirattár. Monumenta Vaticana Hungariae. Első sorozat I–VI. kötet, második sorozat I. és II. kötet*, Budapest 1894.–1891., sv. V, str. 40. Citira i: Borovszky, *Szegedi Baratin Lukács*, str. 833.

je bio Juraj Baratin, majka Helena, a sestra Katarina. Iz drugog izvora³⁴ zna da je Sofija, žena Erharda Mülnera, budimskog građanina, bila Lukina sestra.³⁵ Tijekom vremena se popis biskupove braće proširio na Martina Segedinskog, zagrebačkog kanonika, koji je studirao na sveučilištima u Beču i Padovi.³⁶ Borovszkyjevu teoriju da je Luka pripadnik obitelji Baratin osporio je András Kubinyi,³⁷ no, dugi niz vremena i mađarski i hrvatski povjesničari i povjesničari umjetnosti referirali su se na biskupa Luku kao Luku Baratina.³⁸

No, odmaknemo li se od teorija i pogledamo li što možemo saznati o Luki i njegovoj obitelji iz poznatih izvora i oporuke koju donosimo u prilogu: Luka je imao sestru Sofiju, ženu spomenutog Erharda. Njihova je kćer Katarina, Lukina nećakinja, bila zaručena, prema oporuci, za Baltazara Batthyányja mlađeg.³⁹ Izvor iz 1493. identificirao je Serafina Segedinskog, čanadskog lektora kao "brata biskupa Bosne". Serafin je studirao u Beču 1486. i onda u Padovi od 1493. do 1497. (dok je Luka bio na čelu Čanadske biskupije).⁴⁰ Serafin, koji se pojavljuje u izvorima kao provost pobočnog kaptola Sv. Spasa Čanadskog kaptola⁴¹ između 1501. i 1523., također je spomenut u Lukinoj oporuci (1510.) kao provost Čanada i *frater noster*. Uz Serafina i Sofiju, dokument isto spominje trećeg brata (*frater meus*), Grgura Váradskog, kustoda i biskupovog bratića (*frater patruelis*), Ivana od Segedina, koji je bio arhiđakon *Goryczensi*, te je nosio titulu magistra. Biskupova majka se isto spominje u oporuci, međutim, ne znamo joj ime, ali znamo da je 1510. bila *in statu religionis*, najvjerojatnije je bila redovnica.

Usporedimo li članove njegove obitelji koji su ušli u crkvu i koji su spomenuti u oporuci, ostavio je Grguru 75 forinti "zbog nekih razloga", povjerio je Serafinu 100 za izgradnju crkve Sv. Ivana Krstitelja u Čanadu, dok je Ivanu ostavio jedan jedini *capucium*. Puno veći dio nasljedstva, ostavio je Katarini, koja mu je najvjerojatnije bila najdraži srodnik.

³⁴ 12. lipnja 1503.: HU-MNL-OL-DL 46636. Borovszky citira iz verzije u Mađarskom nacionalnom muzeju.

³⁵ Borovszky, Szegedi Baratin Lukács, str. 834.

³⁶ Péter G. Tóth, Egyházi kapcsolatok Szeged és Csanád között a késő középkorban, *Aetas*, god. 26, br. 4, 2011., str. 130.

³⁷ Kubinyi, A kincstári személyzet, str. 41, bilj. 96.

³⁸ O tome, vidi: Árpád Mikó, *A reneszánsz művészet története Magyarországon*, doktorska disertacija, Budapest 2011., str. 96, bilj. 387; Andrija Lukinović, Luka Baratin, u: *Zagrebački biskupi i nadbiskupi*, Zagreb 1995., str. 223–227. Vidi i rad: Péter Kasza, Egy karrier hajnala. Adalékok Brodaries István tanulmányainak és családi viszonyainak kérdéséhez, *Századok*, sv. 142, Budapest 2008., str. 1187–1209; G. Tóth, Egyházi kapcsolatok, str. 120–130.

³⁹ *Balthasari filio egregii Balthasar de Bathyan sponso scilicet ipsius puelle Katherine filie domine Sophie sororis mee*.

⁴⁰ *Seraphinus de Segedinus, lector et canonicus Csanadiensis (Serafino da Segedino, fratello del vescovo della Bosnia)*. 13. travnja 1493. spominje se kao svjedok prilikom izjave Žigmunda Thurza, a 16. kolovoza 1497. bio je u Padovi. Imre Varga, Magyarországi tanulók a padovai egyetemen a XV–XVI. századfordulón, *Irodalomtörténeti Közlemények*, sv. 79, 1975., str. 217. Citira i: G. Tóth, Egyházi kapcsolatok, str. 129–130.

⁴¹ Kálmán Juhász, *A csanádi székeskáptalan a középkorban, 1030–1552.*, Makó 1941., str. 38, str. 108.

Zasigurno je do tog trenutka morao imati loš odnos sa sestrom Sofijom i šogorom Erhardom, barem koliko možemo iščitati iz izvora, te čiji korijen može biti sukob oko biskupove kuće u Budimu. Samu građevinu su o svom trošku renovirali Sofija i njezin suprug. Luka im je dao kuću 1503., pod uvjetom da mu je trebaju držati tijekom života i tek se može otuđiti nakon njegove smrti.⁴² Već je ranije spomenuto da serija Acta Antiqua unutar arhiva obitelji Batthyány čuva čak devet dokumenata, datiranih od 1504. do 1511., koji se tiču te teme ili se mogu povezati s biskupovom kućom na Budimu.⁴³ U proljeće 1504., Luka je saznao da supružnici Mülner "ignoriraju njegova dobra djela i nezahvalni su"⁴⁴ te nude kuću na prodaju. Protestirao je pred Čazmanskim kaptolom⁴⁵ i onda pred kraljem Vladislavom II.,⁴⁶ te je povukao svoju izjavu iz 1503. kojom je kuću prepustio sestri i šogoru. U ljeto 1509. biskup je preko svog prokuratora⁴⁷ ponovno protestirao protiv nezakonitog otuđenja kuće, te zabranio nekim članovima *celeberrime Corpus Christi* bratovštini da je kupe ili založe.⁴⁸ Sljedeće godine, u ljeto 1510., nekoliko mjeseci prije smrti, Luka je dao polovicu svoje budimske kuće Katarini pred Čazmanskim kaptolom. Iako je kuća bila oduzeta ranije "bez njegovog znanja, volje i dozvole", očito ju je u međuvremenu povratio.⁴⁹ Istovremeno je dao Baltazaru Batthyányju nalog da sredi njegove parnice, odnosno imenovao ga je prokuratorom,⁵⁰ te mu je dao pismo koje se ticalo grada Budima.⁵¹

Lukina oporuka omogućila je Katarini trećinu budimske kuće (i povrh toga 1,000 forinti za isкупiti je) i, nakon ponovnog ponavljanja da se imovinom upravlja lo nezakonito, Luka je napomenuo da Katarinini roditelji nemaju prava na imovinu. U svojoj oporuci nije ostavio ništa sestri i šogoru. Katarini je osigurao, uz navedene legatе, i ogroman miraz. *Pro dote* je dobila 2,000 forinti i još neke zanimljivosti koje se inače ne spominju na drugim mjestima u oporuci.

Ako je suditi po tekstu oporuke, osim Sofije i njezinog supruga, čini se da je Luka imao nešto i protiv budućeg kasnijeg slavnog humanista, Stjepana Brodarića. Brodarić je u tome trenutku bio lektor u Zagrebu. U slučaju Brodarića, oporuka navodi njegovo ime, da mu se ostavlja iznos; biskup je doduše smatrao da je bilo važno napomenuti da ostavlja 50 forinti lektoru, unatoč činjenici "da ga savjest na to ne obvezuje, budući da je pravedno optužen da je ukrao novce pokojnog magistra

⁴² 12. lipnja 1503. (HU-MNL-OL-DL 46636).

⁴³ HU-MNL-OL-DL 108532–108540. (Acta antiqua 5-5-97 a-i).

⁴⁴ *immemores tanti beneficij erga ipsum dominum Lucam episcopum varia ingratitude uterentur* – HU-MNL-OL-DL 108532 (Acta antiqua 5-5-97 a.).

⁴⁵ 30. svibnja 1504.: HU-MNL-OL-DL 108533 (Acta antiqua 5-5-97 b.); 30. svibnja 1504.: HU-MNL-OL-DL 108534 (Acta antiqua 5-5-97 c.).

⁴⁶ 11. lipnja 1504.: HU-MNL-OL-DL 108532 (Acta antiqua 5-5-97 a.).

⁴⁷ Pismo prokuratora: 3. srpnja 1509.: HU-MNL-OL-DL 10853 (Acta antiqua 5-5-97 d.).

⁴⁸ 9. srpnja 1509.: HU-MNL-OL-DL 108536 (Acta antiqua 5-5-97 e.).

⁴⁹ 15. lipnja 1510.: HU-MNL-OL-DL 108538 (Acta antiqua 5-5-97 g.).

⁵⁰ Pismo prokuratora: 14. lipnja 1510.: HU-MNL-OL-DL 108537 (Acta antiqua 5-5-97 f.).

⁵¹ 15. lipnja 1510.: HU-MNL-OL-DL 108539 (Acta antiqua 5-5-97 h.).

Pavla od Siska". Luka se tu referira na slučaj od nekoliko godina ranije, iz 1505., kada je Brodarić bio optužen za pronevjeru.⁵²

***

Unatoč tome što oporuku neću detaljno analizirati, ipak ću ukazati na neke detalje u dokumentu koji će biti značajni za druga istraživanja povijesti i povijesti umjetnosti.

U oporuci, zagrebački biskup, nakon uobičajenih oporučnih formula, odredio je mjesto svog ukopa, ispred oltara Djevice Marije, koji je sam osnovao. Nakon uputa koje se tiču mjesta ukopa, dolazi popis predmeta za kralja: 2,000 forinti gotovine, posuda za vodu koja ima barem 20 maraka (*in se continentem*) sa zdjelicom i dva zlatna pehara. Luka je također izrazio nadu da nakon njegove smrti kralj, koji je već potvrdio oporuku dokumentom autenticiranim (!) vlastitim potpisom (*per litteras suas cirogrofo [!] proprio consignatas*), neće ometati njezino izvršenje. Uslijedila su dva kratka unosa. Luka je ostavio kao legat tri pehara kardinalu Tomi Bakaču i dva pečujskom biskupu Jurju Szatmáriju – nakon čega je uslijedio dugačak popis predmeta koje je oporučno ostavio zagrebačkoj crkvi: uz 4,000 forinti za gradnju (katedralne) crkve u Zagrebu, ostavio je crkvi svoju biskupski počeonik (*infula*), biskupski štap, zlatni kalež optočen dragim kamenjem, zlatni pacifikal također optočen draguljima, pektoral napravljen od zlata, koji visi na zlatnom lančiću, tri zlatna prstena (jedan sa smaragdnom, drugi safirom i treći rubinom), dva srebrna pozlaćena svijećnjaka, malu posudicu za vodu sa zdjelom, srebrno pozlaćenu posudu za svetu vodicu sa štapićem za poškropiti, dva posrebrnena pehara, srebrni tanjurić za hostiju, oltarni stolnjak, ogrtač, dva *dalmatica* i četiri velika prostirača za dekoraciju kora. Neki od predmeta koji su ostavljeni zagrebačkoj crkvi mogu biti identificirani, prema literaturi, s blagom povezanim s Lukom iz Segedina, koji se još uvijek čuvaju u riznici zagrebačke katedrale u Zagrebu. Činjenica da su neki od tih objekata, zajedno s biskupovim nadgrobnim spomenikom dio izložbe *Ars et Virtus* koja se mogla vidjeti i u Zagrebu i u Budimpešti, daje ovom članku posebanu aktualnost.⁵³

Zbog važnosti i aktualnosti teme, potrebno je spomenuti da se inače biskupov crveni mramorni nadgrobnni spomenik čuva u Hrvatskom povijesnom muzeju⁵⁴ te koji je bio izložen na izložbi *Ars et Virtus*. "Ono što je ostalo najbolje sačuvano od nadgrobnih spomenika visokog klera iz perioda Jagelovića su tek bijedni fragmenti: nekoliko mrvica na dijelu gdje je bio natpis i dva gornja ugla", pisao je Árpád Mikó 1983. godine.⁵⁵ Nakon potresa u Zagrebu 22. ožujka 2020., pronađen je drugi dio

⁵² Za detalje odnosa između Luke od Segedina i Brodarića, usp. Kasza, Brodarics, str. 1190, 1192, *passim*.

⁵³ Izložba je bila postavljena i u Hrvatskoj i u Mađarskoj (Klovićevi dvori, 24. rujna – 22. studenoga 2020., te potom Magyar Nemzeti Múzeum, 16. prosinca 2021. – 15. ožujka 2022.).

⁵⁴ Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM/PMH-6732.

⁵⁵ Katalog *Ars et Virtus* prikazao je nadgrobnni spomenik u svom fragmentiranom obliku. Marina Baragić, Dragan Damjanović et al., (ur.), *Ars et virtus. Horvátország – Magyarország: 800 év közös kulturális öröksége*, Budapest 2020., str. 356.

groba ispod poda apsida Zagrebačke katedrale.⁵⁶ Oporuka donosi nove informacije o grobnom spomeniku – na samom kraju oporuke, Luka je ostavio 200 forinti za izradu novog crvenog mramornog komada (*pro uno lapide marmoreo rubeo fiendo de novo ad sepulturam meam lego florenos ducentos*).

Uz grobni spomenik, na izložbi su se mogli pogledati i biskupov pastoral s njegovom grbom, koji pokazuje stilistička gotička i renesansna obilježja,⁵⁷ kotlić s grbom i škropilo⁵⁸ za koje je Arijana Koprčina ustvrdila "da je riječ o najvažnijem sačuvanom renesansnom artefaktu u kontinentalnoj Hrvatskoj".⁵⁹ Na kotliču, kao i pastoralu, ugraviran je grb Luke iz Segedina, koji se pojavljuje nekoliko puta: presječen grb s grifinom koji propinje od crte razdvajanja u gornjem polju, dok u donjem polju pluta kruna.⁶⁰ Među nakitom riznice zagrebačke katedrale koji se može pripisati Luki od Segedina su biskupov oskulator ukrašen dragim kamenjem.⁶¹ Iz istraživanja koje je napravio Árpád Mikó poznato nam je da među 1582 inventirana predmeta riznice možemo naći i dva srebrna pozlaćena misala i četiri srebrna svijećnjaka s pozlatom, no oni su izgubljeni tokom vremena.⁶² Od četiri kandila, Luka iz Segedina oporučno je ostavio dva zagrebačkoj Crkvi, a dva njenom oltaru Djevice Marije (*altari meo, ubi sepulturam elegi*), uključujući dva pozlaćena srebrna kaleža i pozlaćeni srebrni pacifical. Ostavio je i 100 forinti izvršiteljima svoje oporuke da naruče malu oltaru sliku (*tabulam*) sa slikom Bl. Djevice Marija, "kao onom na oltaru pokojnog Osvalda". Ostavio je i 200 forinti za narudžbu druge oltarne slike, za oltar sv. Mihovila (i svih anđela) koji je prije utemeljio u katedralnoj crkvi u Zagrebu. U vezi s tim, ostavio je 2,000 forinti za dnevne mise (*singulis diebus perpetuo celebrandam*), a također je oporučno ostavio nekoliko ruha, kalež i *pax* za oltar.

Imamo i neke podatke o provedbi biskupovih odredbi o oltaru sv. Mihovila. *Liber decretorum et sentencie capituli Zagradiensis of Zagreb* sadrži popis imena iz 1535. – onih koji su bili prisutni (*interfuerunt*) prilikom izdavanja dvije potvrde za zagrebačkog biskupa Šimuna Erdődyja (1518. – 1543.).⁶³ Prva se odnosila na prijenos 2,000

⁵⁶ Opis iz: *Ars et virtus*.

⁵⁷ Riznica zagrebačke katedrale: M 118. Vidi: Zdenka Munk et al., *Riznica zagrebačke katedrale*, Zagreb 1987., str. 71, 156.

⁵⁸ Riznica zagrebačke katedrale: M 125, M 126.

⁵⁹ Arijana Koprčina, Az aranyművesség és az aranyművesek megbízásai a horvát–magyar kulturális és politikai fúzió kontextusában, u: *Ars et virtus*, str. 168–171.

⁶⁰ Usp. Gyula Végh, Jegyzetek a magyarországi püspökök címereihöz. Második, befejező közlemény, *Turul*, sv. 49, br. 3-4, 1935., str. 66. Novije o grbu Luke iz Segedina, vidi: Krasanka Majer Jurišić – Ivan Jengić, Kameni grb biskupa Luke: povijesnoumjetnička analiza i restauratorski radovi, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, sv. 37–38, Zagreb 2013./2014., str. 173–182.

⁶¹ Árpád Mikó, Riznica Zagrebačke katedrale. Zagreb, Muzejski prostor 1983. [Recenzió.], *Művészettörténeti Értesítő*, sv. 33, 1984., str. 192.

⁶² Árpád Mikó, Lukács Szegedi, the Bishop of Zagreb and the Arts. Paths of the all'antica style in the Kingdom of Hungary in the early 16th century, u: *Bonum ut pulchrum. Essays in Art History in Honour of Ernő Marosi on His Seventieth Birthday*, ur. Livia Varga, László Beke et al., Budapest 2010., str. 444–445.

⁶³ C. Tóth, Horváth et al., *Késő középkori archontológia*, str. 57.

forinti od Lukine ostavštine za oltar, a druga za predmete izrađene od srebra, poput biskupovog štapa ili nekih svijećnjaka.⁶⁴

U sljedećoj većoj cjelini oporuka se odnosila na biskupsku gotovinu. U zamjenu za slavljenje misa ostavio je manje iznose 31 kanoniku i 24 prebendara Zagrebačkoga kaptola, nekoliko župa, samostana i hospotala u Zagrebu i okolici. Za gradnju crkve kaptola u Čazmi oporučno je ostavio 1,000 forinti, a za 24 prebendara po četiri forinte po osobi – također za slavljenje misa. Biskup je također naredio da se razni iznosi dodijele samostanu sv. Kuzme i Damjana, dominikanskom samostanu Marije Magdalene i crkvi sv. Stjepana Prvomučenika (koji se svi nalaze u Čazmi). U sljedećem dijelu oporuke, spominje nekoliko franjevačkih samostana (primjerice, Voćin,⁶⁵ ili *sub Bor*), dominkanski samostan u Virovitici i nekoliko pavlinskih samostana (Garić, Streza, Lepoglava, itd.) te navodi iznose koje im ostavlja, kao i određenim župama na biskupskim provincijama Čazme, Ivanića i kasnije Dubrave.⁶⁶ Među njima se ističe franjevački samostan u Ivaniću, za čiji je završetak biskup Luka ostavio 2,000 forinti, kao i biskupovu knjižnicu. Nije posebno neobična biskupova briga za Ivanić; prazan cistercitski samostan i crkvu dao je već ranije popraviti i predati ih franjevcima observantima 1508. godine.⁶⁷ Luka je ostavio 500-500-500 forinti za potrebe i observanata franjevaca, i pavlina, i dominikanaca, u zamjenu za 1500 misa za spas njegove duše. Novac koji je ostavio pavlinima, kasnije je korišten za financiranje izgradnje njihovog središnjeg budimskog samostana (Budaszentlőrinc).⁶⁸

U posljednjem dijelu oporuke Luka je darivao neke crkve i izvan Zagrebačke biskupije. Ostavio je 100 forinti budimskim begunima. Nije zaboravio i svoju nekađašnju biskupsku stolicu, onu u Čanadu: ostavio je 500 forinti za rad na katedrali, 200 forinti za izgradnju franjevačkoga observantskog samostana i 100 forinti za rad na krovu i čišćenje pročelja crkve sv. Ivana Krstitelja. Ostavio je 500 forinti za rad na novom samostanu Blažene Djevice Marije u Segedinu (franjevački samostan u Donjem gradu). Nakon toga u tekstu slijedi već opisana odredba o Lukinoj kući u Budimu, te upisi o 500 forinti ostavljenih Balthazaru Batthyányju i 300 forinti isplaćenih Bernardu Turóciju. Popis nastavlja zagrebački (veliki) provost Albert, zatim

⁶⁴ *Qui ex dominis canonicis huius alme ecclesie Zagradiensis interfuerunt extradacioni literarum expeditoriarum reuerendissimo domino Simoni episcopo et prelato dignissimo, primo de et super satisfacione quorundam II. m. florenorum per reuerendissimum condam dominum Lucam similiter episcopum eiusdem ecclesie nostre are sancti Michaelis Archangeli legatorum, deinde super argenteis et deauratis puta urceo cum copertorio, necnon baculo pastorali et quorundam candelaborum* (MHCZ 12, str. 147–148).

⁶⁵ Franjevci iz Voćina već su 13. listopada 1510. bili u posjedu Lukine *donatio pro elemosina* (HU-MNL-OL-DL 104224). Citira i: Marie-Madeleine de Cevins, *Koldulórendi konfraternitások a középkori Magyarországon (1270 k. – 1530 k.)*, Pécs 2015., str. 86, bilj. 486.

⁶⁶ Czövek, Számadás, leltár, végrendelet, str. 56.

⁶⁷ János Karácsonyi, *Szt. Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig*, sv. I–II, Budapest 1923.–1924., sv. II, str. 81–82; *Kolostorok és társaskáptalanok a középkori Magyarországon*, prir. Beatrix Romhányi, Budapest 2008., sub voce: Ivanics.

⁶⁸ Gregorius Gyöngyösi, *Vitae fratrum eremitarum ordinis Sancti Pauli primi eremitae*, prir. Franciscus L. Hervay, Budapest 1988., str. 168. Citira: Czövek, Számadás, leltár, végrendelet, str. 91.

beneficijari, biskupov vikar Andrija, naslovni biskup risanski i pomoćni biskup zagrebački Stjepan, više i nekoliko zagrebačkih kanonika. Na popisu se nalazi i lektor Stjepan Brodarić. Konačno, popis kompletiraju isplate biskupovoj obitelji.

Luka se nakon toga pobrinuo za svoj sprovod, za koji je izdvojio ukupno 2,000 forinti. Od toga iznosa je 800 forinti trebalo potrošiti u zagrebačkoj katedrali, 600 forinti u ivaničkoj samostanskoj i župnoj crkvi i 600 forinti u čazmanskoj crkvi za višednevne mise.

U sljedećem dijelu svoje oporuke zagrebački biskup dijeli pokretnine koje posjeduje. Imenovao je korisnike niza srebrnih predmeta, kao što su zdjele, šalice, žlice i tanjuri, a ostatak srebrnog posuđa ostavio je nećakinji Katarini, kao što je prije spomenuto. Potom je popisao odluku za svoju odjeću, konje i kočije. Neke od svojih stvari, poput dva šatora, par bubnjeva i mač, ostavio je svomu nasljedniku na zagrebačkoj biskupskoj stolici. Neke druge manje predmete (*bona mea parvalia*), koje nije već razdijelio, trebali su podijeliti među sobom Baltazar Batthyány mlađi i njegova braća te biskupovi sluge.

U posljednjem dijelu oporuke biskup je odredio da se novac koji je trebao primati od dana oporuke do smrti upotrijebi za gradnju i druge potrebe crkve u Zagrebu. Imenovao je već spomenute izvršitelje. Naglasio je međutim da ako ubuduće nešto mijenja ili dodaje svojoj oporuci, ostatak treba ostati na snazi. Naposljetku, imenovao je ostrogonskog nadbiskupa Tomu Bakača, svoga "gospodara i benefactora", tutorom oporuke (njezine provedbe), te učinio posljednju proviziju koja se ticala njegova nadgrobnog spomenika.

Luka, kako je Samu Borovszky pisao o njemu, "morao je biti čovjek od bogatstva". Podaci iz oporuke koju donosimo može dati specifičnu nijansu toj izjavi, posebice jer je sačuvana i oporuka njegovo predšasnika na zagrebačkoj stolici, Osvalda Thuza. Iako usporedba novčanog bogatstva dvojice zagrebačkih svećenika nudi vrlo ograničenu osnovu za usporedbu, učiniti ću to na kraju rada, ističući kako sam svjesna da su njihovo bogatstvo i njihova ostavština u najširem smislu teško mjerljivi i usporedivi. Prema oporuci, Luka iz Segedina 1510. godine, u godini svoje smrti, imao je više od 25,000 forinti gotovine, uz niz vrijednih pokretnina. To je skromnija suma od biskupa Thuza, koji je imao gotovo 63,000 gotovine spomenute u svojoj oporuci (također uz druge dragocjenosti). Potrebno je ipak uzeti u obzir da je Osvaldova karijera bila duža i značajnija nego Lukina: bio je na čelu Zagrebačke biskupije 34 godine, između 1466. i 1499., a u međuvremenu je služio kao zapovjednik opatije u Pečvaru (Pécsvárad) desetljeće i pol (1466. – 1482.), zatim relativno kratko kao provost u Budafelhévízu (1490. – 1492.) te kao rizničar (1490. – 1492.).⁶⁹ Vrijedno je ispitati što su učinili s njegovom imovinom nakon smrti. Osvald je ostavio 2,100 forinti svojim rođacima, 15,200 forinti za obdarivanje raznih crkava i reda kartuzijanaca, pavlina i franjevaca, a 10,000 forinti kralju, čiji je dug od 3,500

---

⁶⁹ C. Tóth, Horváth et al., *Késő középkori archontológia*, str. 56.

forinti također otpustio. Najvažnija stvar za biskupa bila je obrana protiv Osmanlija, budući da je potrošio 32,000 forinti da se poprave utvrde u Beogradu, Jajcu, Šabcu i Severinu,⁷⁰ zbog sljedećeg razloga: "Budući da sam rođen u ovoj zemlji i budući da sam posjedovao blagodati ove zemlje, ne želim ostati nezahvalan ovoj zemlji, dokle god je to moguće".⁷¹ Usporedimo li, Lukini su prioriteta bili drukčiji:⁷² pitanje obrane zemlje od neprijateljske opasnosti nije se pojavilo u njegovoj oporuci, kralj se morao zadovoljiti s 2,000 forinti, a zapravo je od svoje rodbine samo nećakinji dao dio svog imetka (3,000 forinti), dok je većinu raspodijelio klericima ili crkvama, a obdario je dominikanski, pavlinski i franjevački observantski red.

U svojoj je oporuci Luka iz Segedina ostavio 2,500 misa *pro anima*. Iza riječi njegove oporuke, izvire slika duboko religioznog čovjeka, pripadnika visokog klera, koji je u svitanje reformacije, bio više zabrinut za svoje spasenje i dobrobit svojih crkava i klera koji mu je bio povjerenen, nego za sudbinu domovine nakon svoje smrti.

Prevela Suzana Simon

---

⁷⁰ MHCZ 2, str. 517–521.

⁷¹ Isto, str. 517.

⁷² Usp. Prilog 1.

Prilog 1. Popis primatelja legata iz oporuke biskupa Luke iz Segedina

Primatelji legata	Iznos (<i>flor. Hungaricales</i>)	Broj plaćenih misa
Kralj Vladislav II.	2000	
Za radove na katedralnoj zagrebačkoj crkvi	4000	
Oltar Djevice Marije	100	
Oltar sv. Mihovila (za slavljenje misa)	2000	svaki dan
Oltar (Oltar sv. Mihovila)	200	
Zagrebački kanonici (31 osoba)	310	310
Zagrebački prebendari (24 osobe)	96	24
Braća samostana sv. Nikole u Zagrebu (Dominikanci)	25	25
Zagrebački franjevci	25	25
Pavlini samostana Blažene Djevice Marije u Zagrebu (Remete)	25	25
Župnik crkve sv. Emerika u Zagrebu	5	5
Župnik crkve sv. Ivana u Zagrebu	5	5
Hospital sv. Elizabete u Zagrebu	10	
Hospital sv. Antuna u Zagrebu (<i>vicus Latinorum</i>)	10	
Hospital Djevice Marije u Zagrebu (Gradec)	10	
Radovi na crkvi Blažene Djevice Marije	25	
Župnik na Gradecu	5	5
Prebendari, oltaristi i rektor hospitala na Gradecu	10	10
Radovi na franjevačkom samostanu u Hrastovici	50	
Potrebe samostana	20	20
Radovi na crkvi u Čazmi	1000	
Čazmanski prebendari	96	48
Magistar hospitala i tri prebendara hospitala sv. Kuzme i Damjana u Čazmi	16	16
Radovi na istom hospitalu	50	

Odjeća i ostale potrebe za siromašne u istom hospitalu	16	
Radovi na dominikanskom samostanu Marije Magdalene u Čazmi	200	
Provizije braći istog samostana	25	25
Crkva sv. Stjepana Prvomučenika u Čazmi	10	
Kapela sv. Ivana Evanđeliste u Novaku	10	
Franjevci u Moslavini	25	25
Franjevci <i>de Petroc</i> (?)	25	25
Franjevci u Grebenu	25	25
Franjevci u Voćinu	25	25
Franjevci <i>sub Bor</i>	25	25
Franjevci u Poljani	25	25
Dominikanci u Virovitici	25	25
Pavlini u Gariću	25	25
Pavlini <i>Szentanna</i>	25	25
Pavlini <i>Szentbenedek</i>	25	25
Pavlini u Strezi	25	25
Pavlini u Čakovcu	25	25
Pavlini u Lepoglavi	25	25
<i>Crkve u provinciji Čazma</i>		
Djevica Marija <i>in campo</i> [u blizini Čazme]	20	
Sv. Stjepan u Rakitnici	10	
Sv. Sveti u Nartu	16	
Sv. Juraj u Hejmócu	10	
Sv. Ivan u Ócsázmi	5	
Sv. Elizabeta <i>in Szerdahely</i>	20	
Sv. Križ <i>in cantoratu</i>	5	
Sv. Peter u Dubnici	5	
Sv. Katarina u Podgorju	50	
Sv. Martin <i>cin longo monte</i>	10	
Sv. Nikola u Podgorju	10	
Sv. Andrija u blizini Čazme	10	
Radovi na crkvi sv. Ladislava <i>in episcopatu</i>	50	

Radovi na crkvi Svih Svetih <i>in Zalatnok</i>	50	
Radovi na crkvi sv. Mihovila u Malom Kalniku	10	
Radovi na crkvi sv. Jurja <i>in Lemes</i>	10	
Radovi na crkvi sv. Mihovila u Ugri	10	
<i>Crkve u provinciji Ivanić</i>		
Završetak franjevačkog samostana u Ivaniću	2000	
Franjevci u Ivaniću	25	25
Župna crkva Bl. Djevice Marije u Ivaniću	20	
Crkva sv. Križa <i>in Obed</i>	32	
Crkva Svih Svetih <i>in eadem insula</i>	10	
<i>Crkve u provinciji Dubrava</i>		
Crkva sv. Margarete u Dubravi	12	
Crkva sv. Martina u Dubravi	6	
Crkva sv. Petra u Gradcu	10	
Crkva sv. Nikole <i>in Tocsenik</i>	10	
Crkva sv. Ivana u Otoku	5	
Crkva Blažene Djevice Marije <i>in Kápolna</i>	16	
Crkva sv. Juraj <i>de Botosovc</i>	10	
Franjevci observanti	500	500
Pavlini	500	500
Dominikanci	500	500
Budimski beguini (ispred samostana sv. Ivana)	100	
Radovi na katedralnoj crkvi u Čanadu	500	
Radovi na samostanu Blažene Djevice Marije u Čanadu [franjevci observanti]	200	
Pokrivanje krova i čišćenje pročelja zbornog kaptola sv. Spasitelja u Čanadu	100	
Radovi na franjevačkom samostanu Blažene Djevice Marije u Segedinu	500	
Miraz za nećakinju Katarinu	2000	
Za Katarinu, kako bi otkupila trećinu biskupove kuće u Budimu	1000	
Elizabeta, udovica pok. Franje Tótha	100	
Grgur, varadinski <i>custos</i> (biskupov brat), <i>pro certa causa</i>	75	

Baltazar Batthyány	500	
Bernard Turóci	300	
Biskupova majka		
Albert, zagrebački provost	200	25
Andrija, <i>decretorum doctor</i> , zagrebački vikar	200	25
Stjepan, pomoćni biskup zagrebački, titularni biskup Risana	50	
Stjepan, zagrebački lektor	50	
Ivan od Čazme, <i>magister</i> , arhiđakon Komarnice, zagrebački kanonik	100	25
Mihovil, <i>magister</i> , zagrebački <i>custos</i>	100	25
Andrija Slatinski, <i>magister</i> , zagrebački kanonik	25	25
Franjo Zalaj, biskupov kapelan u Gariću	200	
Ladislav Bradač	50	
Petar <i>de Ivanicssziget</i> , <i>litteratus</i>	50	
Ivan Slatinski, <i>litteratus</i>	50	
Stjepan Rakatić, <i>predialis</i>	50	
Juraj <i>de Chychyna</i>	25	
Ivan Vratiša	25	
Pavao Horvat, <i>provisor</i> (biskupove kurije u Ivaniću)	50	
Juraj Dobrovolja, kaštellan u Kalniku (ili Gomlec)	50	
Nikola Horvat, kaštellan u Čazmi	50	
Juraj Horvat, biskupov <i>curialis</i> u Zagrebu	50	
Plaće za <i>familiares</i>	1000	
Udovice, siročad i ostali jadni ljudi	500	
Pogrebne službe	2000	
Izvršitelji	250	
Crveni mramorni nadgrobni spomenik	200	
Ukupno	25334	2518

Prilog 2. Prijepis oporuke zagrebačkog biskupa Luke iz Segedina.⁷³

In nomine sancte et individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. Lucas dei et apostolice sedis gracia episcopus ecclesie Zagrabiensis omnibus Christi fidelibus presens testamentum manu mea propria consignatum inspecturis salutem et mutuan in Domino charitatem. Quoniam egritudinis vehementia corporalis solet plerumque a rationis tramite in tantum mentem avertere, quod nedum de temporalibus, verum eciam vix vel raro de se ipso et de anime sue salute quispiam disponere seew providere valet, propter quod dum adhuc in corpore quies est et sobrietas in mente animusque nullis torquetur angustiis, tutius salubriusque est iudicium ultime voluntatis ordinare et disponere.

Nos itaque pia et salubri consideracione advertentes, quod vita hominis super terram more florum marces[c]it et quasi vapor ad modicum patens deinceps exterminabitur et quod nichil certius morte nec incertius hora mortis, varios et insperatos ipsius mortis eventus evitare cupientes, potissimum vero, ne post obitum nostrum super rebus et bonis nostris aliqua possit oriri diferencia, more veri Christiani anime nostre saluti mature consulere volentes omnibus melioribus modo, via, iure, stilo et forma, quibus ex permissione iuris utriusque, canonici scilicet et civilis, necnon consuetudine legitime prescripta facere potuimus et debuimus iuxta nostre conditionis exigenciam de rebus et bonis nostris a deo collatis, cuiuscumque generis sint et quocumque nomine censeantur, tam scilicet castrensibus vel quasi castrensibus quam adventiciis peculiaribus et quibuslibet aliis, tale condidimus edidimusque testamentum. Imprimis animam nostram sancte trinitati ac domino nostro Ihesu Christo, qui eam suo preciosissimo sanguine redemit, eiusque sanctissime genitrici gloriosissime Virgini Marie commendamus, corpus vero [2v] nostrum in ecclesia nostra Zagrabiensi ante altare beatissime Virginis Marie per nos constructum sepulture tradendum decrevimus.

Serenissimo principi, domino et domino meo Wladislao regi Hungarie, Bohemie etc. lego in parata pecunia florenorum duo milia et unam pelvim cum lavatorio continentem in se marcas viginti duas vel ultra et duas cuppas bonas executoribus meis specificatas, super quibus maiestas sua dignetur esse contenta et nolit in aliquo

---

⁷³ Zahvalna sam Kornélu Szováku i Attili Tuháriju za čitanje teksta prije njegove objave.

Dokument je arhiv primio u omotnici koju je oblikovao Béla Iványi, nekadašnji arhivist Batthyány arhiva u Körmendu. Unutar omotnice nalazi se cedulja s tekstem napisnim pisačom mašinom: A 1510. Testimonius et testamentum eppi Lucas de Zagreb, in Capit. Csazma. Tekst oporuke zapisan je na 14 stranica, koje je voda zamuljala, međutim, nije utjecala na čitljivost sadržaja. U formi knjižice, kada je nastao, 7 papira veličine 44 x 33 cm su presavijeni i spojeni na sredini. Neki listovi imaju vodeni žig. Naslovna stranica ima na sebi tekst: Testamentum napisan srednjovjekovnim rukopisom [1r], prethodnim datumu dokumenta, 12 III 1510, napisanog kemijskom. Poledina naslovne stranice [1v] ima inskripciju No 1 modernom rukom, riječ testamentum olovkom i sljedeću bilješku: Anno 1510. Ponit testamentum Lucas Episcopus Zagrabiensis in quo quid Sophiae et Katherinae sororibus item Balthasaro de Batthyán legaverit apparet folio 5to et sequentibus. Napisane stranice su pečatirane pečatom arhiva u Körmendu: BATTHYÁNY HERCEGI LEVÉLTÁR KÖRMEND.

infringere testamentum meum quod iam per litteras suas cirogrofo [!] proprio consignatas confirmavit, nam et maiestas sua⁷⁴ cogitare debet, quod sit mortalis et ventura quoque ad iudicium dei omnipotentis et viventis in secunda, in cuius manus incidere, ut ait apostolus, horrendum est, attento precipue, quod etiam maiestas sua non dubium quin summopere cupiat suum finale testamentum post mortem suam inviolabiliter observari.

Item reverendissimo domino Thome⁷⁵ cardinali Strigoniensi et patriarche Constantinopolitano lego tres cuppas coronatas antiquo modo factas.

Item reverendo domino Georgio episcopo Quinqueecclesiensi lego cuppas duas per applicationem scedularum specificatas.

Item ad labores ecclesie mee Zagrabiensis lego florenorum quatuor milia per capitulum exponendos, superintendentibus executoribus ne inutiliter expendantur.

Item eidem ecclesie mee lego infulam meam episcopalem, Item baculum meum pastoraalem,

Item calicem de auro ornatum lapidibus preciosis, Item pacem de auro ornatam lapidibus preciosis,

Item crucem de auro [3r] cum cathena aurea ornatam cum lapidibus cum lapidibus (sic!) preciosis,

Item tres anulos aureos, unum cum lapide smaragdo, alium cum saphiro, tertium cum balasio, Item duo candelabra maiora de argento deaurata,

Item pelvim minorem cum lavatorio,

Item unum urceolum cum aspersorio pro aqua benedicta de argento per totum deaurato,

Item duas ampulas de argento deauratas.

Item unam pixidem parvam pro reservaculo hostiarum de argento.

Item iam dedimus ad ecclesiam nostram unum indumentum magni altaris et casulam de damasto deaurato, quibus adiungimus cappam nostram et duas dalmaticas similiter de damasto deaurato,

Item quatuor tapeta magna ad orrandum in solennitatibus chorum dominorum de capitulo fratrum nostrorum.

Item in rebus prefatis per me ecclesie mee legatis successores mei nullum ius habeant, nec de eisdem sub pena indignacionis dei omnipotentis quicquam alienare possint, sed eisdem ut rebus ecclesie et non suis in solennitatibus utantur.

Item altari meo, ubi sepulturam elegi, lego duos calices de argento deauratos, item eidem lego duo cande[la]bra minora similiter de argento per totum deaurata. Item eidem lego unam pacem de argento deauratam. Item huic altari ordinavi iam quatuor indumenta bona. Item eidem lego quatuor casulas, unam de athlasio albo deaurato, aliam de damasto albo deaurato, terciam de veluto rubeo cum floribus ele-

---

⁷⁴ U tekstu: suas.

⁷⁵ U tekstu: Thoma.

vatis, quartam de veluto nigro simplici. Item eidem altari meo lego florenos centum, cum quibus executores ordinabunt unam parvam tabulam illi competentem cum imagine beate Virginis, prout est in altari reverendi condam domini Osvaldi.

Item in corpore ecclesie mee Zagrabiensis fundavi unum altarem ad [3v] honorem sancti Michaelis Archangeli et omnium angelorum, cui lego florenorum duo milia, cum quibus executores ordinabunt unam missam de sancto Michaele et sanctis angelis in ipso altari singulis diebus perpetuo celebrandam, si possibile erit, quotidie cantandam, si non saltem legendam, quam missam si deus annuerit, ego ipse vivens ordinabo.

Item eidem altari lego pro tabula facienda florenos ducentos, quam si potero, ego ipse ordinabo.

Item eidem altari lego unum calicem argenteum deauratum, in quo coram me quotidie celebratur.

Item eidem lego casulam meam de damasto deaurato et indumentum altaris de eodem genere. Item eidem altari lego pacem de argento deauratam.

Item eidem altari lego tres casulas, unam de veluto flaveo deaurato, aliam de veluto Thurco deaurato, terciam de athlasio albo simplici.

Item fratribus meis dominis de capitulo ecclesie mee Zagrabiensis lego unicuique eorum florenos decem, faciunt in toto florenos trecentos decem, hac condicione, ut quilibet eorum pro anima mea decem missas quantocius celebret aut celebrari faciat.

Item viginti quatuor prebendariis in ecclesia mea Zagrabiensi lego unicuique eorum per florenos quatuor, faciunt in toto florenos nonaginta sex, ita videlicet, ut quilibet eorum pro anima mea unam missam quantocius aut celebret aut celebrari faciat.

Item fratribus in monasterio sancti Nicolai Zagrabie degentibus lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus sancti Francisci in monasterio Zagrabiensi degentibus florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque [4r] missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus heremitis in monasterio beate Virginis prope Zagrabiam degentibus lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item plebano sancti Emerici Zagrabie lego florenos quinque ita, ut plebanus ipse pro anima mea quinque missas quantocius celebrare festinet.

Item plebano sancti Johannis Zagrabie lego florenos quinque ita, ut plebanus ipse pro anima mea quinque missas quantocius celebrare festinet.

Item ad hospitale sancte Elyzabeth Zagrabie pro necessitatibus pauperum expendos lego florenos decem.

Item ad hospitale sancti Anthonii in vico Latinorum Zagrabie pro necessitatibus pauperum lego florenos decem.

Item ad hospitale beate Marie Virginis in civitate montis grecensis pro necessitatibus pauperum exponendos lego florenos decem.

Item ad labores ecclesie beate Marie virginis in abbatia Zagrabiensi per capitulum exponendos lego florenos viginti quinque.

Item plebano montis grecensis lego florenos quinque ita, ut plebanus ipse pro anima mea quinque missas quantocius celebrare festinet.

Item prebendariis et altaristis ac rectori hospitalis montis grecensis lego florenos decem ita, ut ipsi pro anima mea quantocius decem missas celebrent.

Item ad labores monasterii fratrum ordinis minorum sancti Francisci in Hrazt-hoycza lego florenos quinquaginta. Item pro usu necessario ipsorum fratrum lego florenos viginti ita, ut ipsi fratres pro anima mea viginti missas quantocius celebrent.

[4v]

Item ad labores ecclesie mee Chasmensis lego florenos mille, quos volo, ut executores mei apud se retineant sive in potestate⁷⁶ sua habeant, et prout viderint labores ecclesie continuari, ita proporcionabiliter ad huiusmodi labores per partem et partem erogent et expendant.

Item eidem lego sex auleas et tria thapeta ad ornatum eiusdem ecclesie, que iam sunt restituta.

Item viginti quatuor prebendariis ecclesie Chasmensis lego cuilibet eorum per florenos quatuor, faciunt in toto florenos nonaginta sex, ita videlicet, ut quilibet eorum pro anima mea duas missas quantocius aut celebret aut celebrari faciat.

Item magistro hospitalis et tribus prebendariis beatorum Cosme et Damiani martirum Chasme lego cuilibet eorum per florenos quatuor, ita videlicet, ut quilibet eorum pro anima mea quatuor missas quantocius aut celebret aut celebrari faciat.

Item ad labores eiusdem hospitalis lego florenos quinquaginta per rectorem hospitalis exponendos superintendentibus dominis de capitulo ecclesie Chasmensis.

Item ad vestimenta et alia necessaria pauperum eiusdem hospitalis lego florenos sedecim.

Item ad labores sancte Marie Magdalene Chasme lego florenos ducentos ita, quod fratres ipsius monasterii non alias quam ad labores claustrum pecuniam ipsam exponant, super quo ipsorum consciencias oneramus.

Item ad sustentacionem fratrum eiusdem monasterii lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque [5r] missas quantocius celebrari faciant et festinent.

Item ecclesie sancti Stephani prothomartiris Chasme lego florenos decem. Item capelle beati Johannis ewangeliste in Nowak lego florenos decem.

Item fratribus sancti Francisci de Varallya lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus sancti Francisci in Pethrowa lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

---

⁷⁶ Prekriženo prije: post.

Item fratribus sancti Francisci sub Greben lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus sancti Francisci de Athyna lego florenos XXV ita, ut fratres ipsi pro anima mea XXV missas quantocius celebrent.

Item fratribus sancti Francisci de sub Bor lego florenos XXV ita, ut fratres ipsi pro anima mea XXV missas celebrare festinent.

Item fratribus sancti Francisci de Polyancz lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus sancti Dominici de ordine predicatorum in Vereucze lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus heremitis sub castro Garygh degentibus lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea missas viginti quinque quantocius celebrare festinent.

Item fratribus heremitis de sancta Anna prope Soploncza [5v] lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus heremitis de sancto Benedicto prope Vereucze lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus heremitis de Zthreza lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus heremitis de Chakthornya lego florenos XXV ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Item fratribus heremitis de Lepaglawa lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrare festinent.

Ad ecclesias in provincia Chasmensi

Item ecclesie beate Virginis in campo lego florenos viginti.

Item ecclesie beati Stephani in Rakythnycza lego florenos decem.

Item ecclesie omnium sanctorum in Narth lego florenos sedecim.

Item ecclesie beati Georgii in Heymowcz lego florenos decem.

Item ecclesie beati Johannis de Veteri Chasma lego florenos quinque.

Item ecclesie beate Elyzabeth in Zerdahel lego florenos viginti.

Item ecclesie sancte crucis in cantoratu lego florenos quinque.

Item ecclesie beati Petri in Dobnycza lego florenos quinque.

Item ecclesie beate Catherine in Podgorya lego florenos quinquaginta.

Item ecclesie beati Martini in longo monte lego florenos decem.

[6r]

Item ecclesie beati Nicolai in Podgorya lego florenos decem.

Item ecclesie beati Andree prope Chasmam lego florenos decem.

Item ad labores ecclesie beati Ladislai in episcopatu lego florenos L.

Item ad labores ecclesie omnium sanctorum in Zalathnok lego florenos L.

Item ad labores ecclesie beati Michaelis sub minori Kemlek florenos X.

Item ad labores ecclesie beati Georgii in Lemes lego florenos decem.

Item ad labores ecclesie beati Michaelis in Ugra lego florenos decem.

Ad ecclesias in provincia Iwanych

Item fratribus sancti Francisci in claustro Iwanych degentibus ad consummacionem ipsius monasterii lego florenorum duo milia, qui sunt iam restituti.

Item eisdem fratribus lego florenos viginti quinque ita, ut fratres ipsi pro anima mea viginti quinque missas quantocius celebrent.

Item ecclesie parochiali beate Marie Virginis in oppido Iwanych lego florenos viginti.

Item ecclesie sancte crucis in Obed lego florenos triginta duos.

Item ecclesie omnium sanctorum in eadem insula lego florenos decem.

Ad ecclesias in provincia Dombrensi

Item ecclesie beate Margarethe in oppido Dombrensi lego florenos XII

Item ecclesie beati Martini in eodem oppido lego florenos sex.

Item ecclesie beati Petri in Gradecz lego florenos decem. Item ecclesie beati Nicolai in Thochenyk lego florenos decem.

Item ecclesie beati Johannis in Othok lego florenos quinque.

Item ecclesie beati (sic!) Virginis in Kapolna lego florenos sedecim.

Item ecclesie beati Georgii in Bouthosoucz lego florenos decem. [6v]

Item fratribus ordinis sancti Francisci de observantia pro necessitatibus totius ordinis lego florenos quingentos, quos executores ad manus vicarii ipsorum fratrum administrent, ita videlicet, ut ipse pater vicarius per fratres eiusdem ordinis pro anima mea quingentas missas quantocius celebrari faciat, super quarum celebratione suam conscienciam onero.

Item rogentur ipse pater vicarius et custodes et gwardiani, ut illas missas, quas solent pro eorum confratribus celebrare, non negligant, sed quantocius celebrare festinent et recordentur, quod ego vivens semper fui fautor ipsius ordinis et sum confrater eorum.

Item fratribus heremitis sancti Pauli primi heremite pro necessitatibus totius ordinis lego florenos quingentos, quos executores ad manus patris generalis ipsorum fratrum administrent, ita videlicet, ut ipse pater generalis per fratres eiusdem ordinis pro anima mea quingentas missas quantocius celebrari faciat, super quarum celebratione suam conscienciam onero.

Item rogentur ipse pater generalis ac vicarii et priores, ut illas missas, quas celebrare solent pro confratribus, pro me quoque confratre eorum celebrare festinent et recordentur, quod ego vivens semper fui fautor ordinis ipsius.

Item fratribus ordinis predicatorum sancti Dominici pro necessitatibus totius ordinis lego florenos quingentos, quos executores ad manus patris provincialis ipsorum fratrum administrent, ita videlicet, ut ipse pater provincialis per fratres ei-

usdem ordinis pro anima mea quingentas missas quantocius celebrari faciat, super quarum celebracione suam conscienciam onero. Item rogentur ipse pater provincialis ac priores fratrum, ut illas missas, quas celebrare solent pro confratribus, pro me quoque ipso [7r] confratre eorum celebrare non negligant.

Item beginis ante claustrum sancti Johannis Bude, ut deum orent pro salute anime mee, lego florenos centum.

Item ad labores ecclesie Chanadiensis lego florenos quingentos ita, quod in illis episcopus Chanadiensis nullum ius habeat, sed domini de capitulo ante omnia ecclesiam kathedralem sancti Georgii lateribus de novo cooperiant et residuum exponant ad labores castris pro parte ipsorum.

Item ad labores claustris beate Marie Virginis Chanadini fundati fratrum ordinis sancti Francisci de observantia lego florenos CC, ut scilicet fratres ipsi claustrum illud in suis ruinis bene reformat, super quo eorum conscienciam oneramus, ut ipsam pecuniam non alias nisi ad labores claustris exponant.

Item ad cooperturam et exteriorem dealbacionem ecclesie sancti Johannis baptiste Chanadini fundate lego florenos centum, quos frater noster Seraphin prepositus sancti salvatoris cum magistris Emerico archidiacono Themesiensi et Nicolao Thoth exponant, super quo eorum conscienciam oneramus.

Item ad labores novi claustris beate Marie Virginis fratrum sancti Francisci de observantia Zegedini fundati lego florenos 500.

Item puelle Katherine filie domine Sophie sororis mee pro dote lego florenorum duo milia, qui iam plenarie sunt restituti. Item eidem lego terciam partem domus mee Budensis, ita videlicet et taliter, ut parentes sui nullum ius aut facultatem habeant cuiquam eandem vendendi, impignorandi, locandi aut alias quovis modo alienandi. Item quia parentes dicte puelle Katherine preter scitum et voluntatem meam dictam domum meam Budensem pro certa summa pecunie, ut intelligo, impignoraverunt, ideo pro redemptione [7v] dicte tercie partis ipsius domus lego eidem puelle Katherine florenos mille.

Item domine Elyzabeth relicte condam Francisci Toth lego florenos centum.

Item domino Gregorio custodi et canonico ecclesie Waradiensis fratri meo pro certa causa lego florenos septuaginta quinque.

Item egregio domino Balthasari de Bathyan lego florenos quingentos. Item egregio domino Bernardo de Thuroch lego florenos trecentos.

Item committo executoribus meis, ut genitrici mee de aliqua summa pecunie provideant onerando conscienciam suam, si licite, cum sit in statu religionis, accipere potest.

Item venerabili domino Alberto preposito maiori ecclesie mee Zagradiensis lego florenos ducentos ita, ut ipse pro anima mea teneatur viginti quinque missas celebrari facere.

Item venerabili domino Andree decretorum doctori et vicario ecclesie mee Zagradiensis lego florenos ducentos ita, ut ipse pro anima mea teneatur viginti quinque missas celebrari facere.

Item reverendo domino Stephano episcopo Rosonensi suffraganeo meo lego florenos quinquaginta.

Item Stephano alias lectori et canonico ecclesie mee Zagrabiensis, cui teste consciencia nil penitus obligor, sed quia propter furtum et surrepcionem peccuniarum condam magistri Pauli de Zysek ipsum iuste corripueram, ideo ipsi lego florenos quinquaginta.

Item magistro Iohanni de Chasma archidiacono Kamarczensi et canonico ecclesie mee Zagrabiensis lego florenos centum ita, ut ipse quoque pro anima mea viginti quinque missas celebret aut celebrare faciat.

Item magistro Michaeli custodi et canonico ecclesie mee Zagrabiensis lego florenos centum, ut ipse quoque pro anima mea [8r] viginti quinque missas quantocius celebret aut celebrari faciat.

Item magistro Andree de Zalathnok canonico ecclesie mee Zagrabiensis lego florenos viginti quinque, ut ipse pro anima mea teneatur viginti quinque missas celebrare aut celebrari facere.

Item Francisco Zalay capellano meo de Garygh lego florenos CC. Item Ladislao Bradach lego florenos quinquaginta.

Item Petro litterato de Insula Iwanych, si mecum perduraverit, florenos quinquaginta.

Item Iohanni litterato de Zalathnok, qui ad mensam meam legit, si mecum durabit, lego florenos quinquaginta.

Item Stephano Rakatych prediali lego florenos quinquaginta. Item Georgio de Chychyna lego florenos viginti quinque.

Item Iohanni Wrathysa lego florenos viginti quinque.

Item Paulo Horvath provisorio curie mee de Iwanych florenos quinquaginta.

Item Georgio Dobrowolya castellano meo de Gemlegh ultra suum salarium lego florenos quinquaginta.

Item Nicolao Horvath castellano meo Chasmensi ultra suum salarium lego florenos quinquaginta.

Item Georgio Horvath curiali meo Zagrabiensi lego florenos 50.

Item pro generali solucione familiarium meorum omnium lego florenos mille, ut cuilibet pro meritis quanto scilicet tempore servivit quilibet eorum et pro illo tempore sibi non fuisset facta solucio, executores secundum veram estimacionem satis faciant, non solum maioribus sed etiam pueris iuxta eorum merita aliquid tribuant, et si quid residuum fuerit, pro anima mea exponant.

Item viduis, orphanis et aliis miserabilibus personis lego florenos quingentos, quos executores mei, prout viderint [8v] quemque magis indigere, quantocius eisdem distribuunt.

Item pro sepultura mea lego florenorum duo milia, ita videlicet, quod octingenti florenos exponantur in ecclesia mea Zagrabiensi et alii sexingenti in Iwanych apud fratres et apud ecclesiam parochialem et reliqui sexingenti in ecclesia Chasmensi. In

celebracionibus missarum prima autem die sepulture fiant solemniore peractiones et sit in arbitrio executorum, quante pecunie ad unamquamque missam offerantur, diebus autem sequentibus, quousque pecunie durabunt nunquam cessent a peractionibus et celebracionibus missarum et hiis diebus ad unamquamque missam offerantur denarii XXV.

Item executoribus meis cuilibet lego florenos quinquaginta.

Item ecclesie mee Zagradiensi obligor marcis argenti quinquaginta, pro quibus lego scutellas meas argenteas mediocres et duas ex maioribus scutellis, ex quibus si non complerentur quinquaginta marce, suppleant executores de ciphis simplicibus.

Item domino Alberto preposito maiori mee ecclesie Zagradiensis lego unum ciphum argenteum simplicem Sellek vocatum, quemcumque maluerit, illum pro se eligat.

Item domino Andree doctori preposito Chasmensi lego unum ciphum argenteum simplicem Sellek vocatum.

Item magistro Michaeli custodi lego unum ciphum simplicem et sex coclearia argentea.

Item Francisco Zalay capellano de Garygh lego unum ciphum simplicem et sex coclearia argentea.

Item reliqua argentaria mea, videlicet decem scutellas maiores, viginti discos, quatuor Thecas pro salsamentis, viginti coclearia meliora, unam pelvim cum lavatorio de novo factam, [9r] octo cuppas magnas et decem alias quotidianas, si ex ipsis vivens alicui non donavero, duos canteros, septem furcellas, quatuor reservacula salium et si que alia argentaria essent, de quibus expressa mentio in hoc testamento facta non esset, ista omnia lego puelle Katherine filie domine Sophie sororis mee.

Vestimenta

Domino Alberto preposito maiori ecclesie mee Zagradiensis lego subam meam de panno rosa suta subductam pellibus sabellinis.

Domino Andree doctori⁷⁷ vicario ecclesie mee Zagradiensis lego subam meam nigram subductam pellibus variolinis.

Item domino Stephano suffraganeo meo lego palium meum cum caputio de chambellato brunatico factum.

Item magistro Iohanni de Chasma archidiacono Kamarczensi lego subam meam de panno rosa suta subductam pellibus variolinis ventrinis restituta est.

Item capucium palii mei estivalis de granato lego magistro Iohanni de Zegedino archidiacono Goryczensi fratri meo patrueli.

Item subam meam de atlasio brunatico subductam pellibus sabellinis lego Balthasari filio egregii Balthasaris de Bathyan, sponso scilicet ipsius puelle Katherine filie domine Sophie sororis mee.

Item eidem lego gradarium meum weres pey vocatum.

---

⁷⁷ U tekstu: dogori.

[9v]

Item egregio Balthasari de Bathyan lego gradarium meum Thurzo vocatum.

Item Katherine filie domine Sophie sororis mee lego quinque subas meas, unam de thabino rubeo subductam pellibus sabellinis, aliam de atlasio rosa suta subductam pellibus sabellinis, terciam de chambelloto rubeo subductam pellibus sabellinis, quartam de scarlato subductam pellibus armellinis, quintam de granato subductam pellibus armellinis.

Item eidem Katherine lego currum meum principalem cum sex equis et cooperatura.

Item eidem lego tres culcitrās, unam de cingulo Thurco, aliam de veluto rubeo, terciam de athlasio flaveo factas.

Item eidem lego cussinos, pulvinaria, dwhnas, linteamina, culcitrās, conopeia, sedilia, carregas et alia hiis similia, que ad usum domus pertinent, de quibus mencio expressa in hoc testamento facta non esset.

Item eidem lego quindecim thapeta, tria maiora, quatuor mediocria et octo minora.

Item thapetum quintum de mediocribus executores mei retineant pro sepultura sternenda.

Item eidem Katherine lego omnes auleas meas, que residue erunt.

[10r]

Item Petro litterato de Insula Iwanych, si mecum perduraverit, lego subam meam quotidianam de chambelloto brunatico subductam pellibus sabellinis, et unum equum.

Item domino Alberto preposito maiori ecclesie mee Zagrabiensis lego quatuor equos curriferos cum uno curru et aliis necessariis corespondentibus scilicet cooperatura redis et sellis.

Item domino Andree doctori vicario ecclesie mee Zagrabiensis lego similiter quatuor equos curriferos cum uno curru et aliis necessariis corespondentibus scilicet cooperatura redis et sellis.

Item executores mei omnes libros meos dent ad monasterium claustrī Iwanych Successori

Item successori meo lego tunicam meam estivalem de panno gallico nigro subductam per totum thaphota brunatica.

Item eidem lego duo palia cum kapuciis, unum scilicet de panno rubeo, aliud vero de chambelloto rosa suta.

Item eidem lego tunicam meam estivalem simplicem [10v] sub rochetto paratam cum manicis strictis.

Item eidem lego tunicam meam de panno rosa suta ad equitandum paratam. Item eidem lego duo rocheta subtiliora. Item eidem lego unum lectum cum pulvinaribus necessariis et cum culcitra magna viridi.

Item eidem lego gradarium meum Thompa vocatum cum sella ac cappa meliori et freno deaurato

Item eidem lego gladium meum deargentatum ad equitandum paratum. Item eidem duo tentoria, que habeo, lego.

Item eidem lego unum par tympani, quod habeo.

Item reliqua bona mea parvalia sive vestes sive equi sive baliste cum tractoriis aut quecumque alia parvalia, que in hoc testamento meo nominatim expressa non sunt, executores mei distribuunt partim Balthasari sponso dicte puelle Katherine et germanis suis, que scilicet ipsis magis convenire videbuntur, partim vero servitoribus meis, quos viderint magis mereri.

Item, quia hora mortis incerta est, redditus quoque mei pecuniarii, qui futuri sunt, incerti existunt, de qualitate enim temporis augeri aut minui possunt, et ideo nichil [11r] certi de illis ad presens dici potest, quicquid ergo de redditibus huiusmodi pecuniariis ad diem usque mortis mee provenire contigerit, lego et committo, ut executores mei conscienciose ad fabricam ecclesie mee Zagrabiensis aliasque eius necessitates, cuius alioquin bona existunt in manus dominorum et capituli prefate ecclesie mee Zagrabiensis, per eosdem fideliter et conscienciose exponendas dare et assignare debeant et teneantur.

Item executores meos constituo egregios Balthasarem de Bathyan et Bernhardum de Thurocz familiarem meum ac venerabiles dominos Albertum prepositum maiorem et Andream doctorem prepositum de Bcyenyko ac Michaellem custodem canonicos ecclesie mee Zagrabiensis.

Sicut variantur condiciones temporum, ita et voluntates hominum mutari possunt, si igitur successu temporum in hoc nostro testamento aliquid inmutare vel eciam addere voluerimus, nichilominus reliqua pars testamenti in suo vigore semper salva maneat.

Item si tempore mortis mee aliqui ex meis executoribus absentes fuerint aut, quod deus avertat, aliquis eorum morte preventus fuerit, nichilominus executores presentes non obstante aliorum absentia possint et habeant auctoritatem hoc meum testamentum efficaciter et plenarie exequi. [11v]

Item tutorem testamenti mei constituo reverendissimum dominum Thomam sancte Romane ecclesie cardinalem Strigoniensem et patriarcham Constantinopolitanum, dominum et benefactorem meum, cui supplico, ut sicut me viventem dilexit, ita eciam michi mortuo dignetur succurrere et in execucione testamenti mei singularis protector meus esse. Datum in arce mea Chasmensi in festo beati Gregorii pape. Anno domini millesimo quingentesimo decimo.

Item pro uno lapide marmoreo rubeo fiendo de novo ad sepulturam meam lego florenos ducentos.

Viktória Kovács

"As You Have Favored Me in Life, So Seign to Support Me in Death." Last Will of Bishop Luke of Szeged from 1510

Summary

The study publishes and analyses the full text of the last will of Luke of Szeged, bishop of Zagreb (1500-1510), of which only a few provisions were known until now. The bishop's testament, dated 12 March 1510, was preserved in an unauthenticated copy from the same period in the archives of the Batthyány family in Körmend, and was placed into the Central Archives of the Hungarian National Archives in 2021. Of the Bishop's 25,000 forints in cash, the last will left 2,000 forints to King Wladyslaw II and 3,000 forints to Luke's niece, Catherine, the fiancée of Balthasar Batthyány. He gave most of his money to ecclesiastical persons and various ecclesiastical bodies, and provided support for the Dominican, Pauline and Observant Franciscan orders. For the salvation of his own soul, he made donations for more than 2,500 masses. The study reviews the earlier literature, provides new information about the bishop's family, based on the additional documents of the Batthyány Archives. Finally, it outlines the major content units of the testament and points out the potential of the document for historical and art historical research.

Keywords: testament, Luke of Szeged, bishop of Zagreb; Balthasar Batthyány, archives of the Batthyány family in Körmend; Treasury of Zagreb Cathedral, Mass-endowment

